

STANJE AKADEMSKIH KNJIŽNIC NA TERITORIJU REPUBLIKE MAKEDONIJE

Borko Zafirovski

Nacionalna in univerzitetna
knjižnica "Sv. Kliment
Ohridski", Skopje

Kontaktni naslov:
zafirovski@nubsk.edu.mk

Izvleček

Visokošolske knjižnice v Makedoniji nimajo enotne programske opreme za avtomatizirano procesiranje knjižničnega gradiva. Država še nima lastnega univerzitetnega izobraževanja knjižničarjev. Od leta 2005 dalje deluje v NUB Skopje Center virtualne knjižnice Makedonije, ki skrbi za razvoj sistema COBISS.MK v okviru integriranega regionalnega knjižničnega informacijskega sistema COBISS.Net. Vanj je vključenih vedno več državnih visokošolskih zavodov, interes pa izražajo tudi privatne univerze.

Ključne besede

državne in privatne univerze, COBISS.MK (Virtualna biblioteka Makedonije)

Abstract

Academic libraries in Macedonia do not use the same library automation software product to process library materials. The country does not even have its own university educational programme for librarians. Within the National University Library Skopje, the Virtual Library of Macedonia Centre has been operating since 2005 committed to developing the COBISS.MK system within the COBISS.Net integrated regional library and information system. The number of state higher education institutions included in the system is increasing. In addition to that private universities are expressing interest to join the system as well.

Keywords

state and private universities, COBISS.MK (Virtual Library of Macedonia)

KNJIŽNICE IN INFORMACIJSKI SISTEMI NA DRŽAVNIH UNIVERZAH

V Republiki Makedoniji nimamo splošne in enotne programske opreme za avtomatizirano procesiranje knjižničnega gradiva. Po posameznih fakultetnih knjižnicah obstaja zelo raznolika situacija v domeni avtomatizacije in nekatere med njimi rešujejo ta vprašanja interno z uporabo lastne programske opreme.

Obstajajo fakultete, na katerih ima vsak inštitut ali oddelk svojo lastno knjižnico, ki ni vključena v noben avtomatiziran sistem na fakultetni ravni. Le pri redkih izjemah je situacija drugačna.

Ne obstaja nikakršno ali vsaj ne upoštevanja vredno financiranje nabave novih naslovov ali dostopa do informacijskih virov.

Univerzitetne knjižnice nimajo neposredne vloge pri informacijskem opismenjevanju. Nekatere so sodelovale v

projektih TEMPUS za podporo akademskim knjižnicam, nekatere pa so sodelovale v aktivnostih, ki jih je vodila Zveza knjižničarjev ali pa so jih organizirale knjižnice same.

Vloga knjižnic v zvezi s standardi za evalvacijo in akreditacijo univerz je zelo majhna ali kar zanemarljiva. Če jo že kje omenjajo, je to v povezavi s povečanjem zaloge knjig in periodike, manj pa v povezavi s področjem informacijskih sistemov in avtomatizacije ali z zagotavljanjem dostopa do svetovnih virov znanja.

Neizoblikovana je zavest o novih vlogah knjižnice v informacijski družbi, tudi v zvezi z bolonjsko deklaracijo.

In prav tako je nezadostno usposabljanje in zanimanje knjižničarjev, da bi razumeli nove vloge (v Makedoniji še vedno nimamo lastnega izobraževanja knjižničarjev).

Izobraževanje knjižničarjev se odvija v organizaciji Nacionalne in univerzitetne knjižnice "Sv. Kliment Ohridski",

ki na redni osnovi zagotavlja celotno poklicno formiranje knjižničarjev. V letu 2007 bo v okviru Univerze "Sv. Cirila in Metoda" v Skopju na filozofski fakulteti ustanovljen in bo predvidoma začel delo oddelek/institut za knjižničarstvo in informacijske znanosti.

STANJE NA NOVIH UNIVERZAH IN AKADEMskih SREDIŠČIH GLEDE KNJIŽNIČNE IN INFORMACIJSKE PODPORE

Zadnji čas je bilo na teritoriji Republike Makedonije ustanovljenih več privatnih univerz. Dve od njih sta pridobili akreditacijo v okviru fakultetnega izobraževanja v naši državi:

- Jugovzhodna evropska univerza (5 fakultet) v Tetovu, ki si je zagotovila lasten knjižnični informacijski sistem (ALEPH). V njenem okviru deluje v celoti avtomatizirana in moderna centralna knjižnica.
- Evropska univerza v Skopju (10 fakultet), ki ima dve knjižnici, organizirani kot sodobna informacijska centra, opremljena z računalniki, povezanimi v intranet, z možnostjo vključitve v nacionalni informacijski sistem.

STOPNJA AVTOMATIZIRANOSTI/DIGITALIZIRANOSTI AKADEMskih KNJIŽNIC IN NJIHOVA VKLJUČENOST V ŠEVTOVNO KNJIŽNIČARSKO MREŽO

Vse državne in zasebne univerze imajo hitre internetne povezave kot podlago za dostop do vseh vrst informacij.

Nekatere akademske knjižnice zagotavljajo dostop do podatkovnih baz EBSCO in Scopus in občasno do določenih knjižničnih servisov (obdobja testiranja, začasni dostop ...). V letih od 1997 do 1999 je ekspertna skupina pripravila osnutek in glavni projekt za razvoj skupnega avtomatiziranega bibliografskega sistema na nacionalni ravni (vključno z univerzami) ter Makedonskega znanstveno-tehnološkega informacijskega sistema (vključno z avtomatiziranim knjižničnim sistemom, ki pa ni bil uresničen). Na ta način naj bi bila zagotovljena tudi participacija v mednarodnih elektronskih knjižničnih sistemih.

COBISS kot avtomatiziran bibliografski informacijski sistem in programska oprema je bil prvič uveden v Makedoniji že leta 1989 v okviru Projekta Sistem znanstvenih in tehnoloških informacij, v katerem so sodelovale nacionalne knjižnice.

Nacionalna in univerzitetna knjižnica „Sv. Kliment Ohridski“ Skopje ima v okviru Zakona o knjižnicah in Zakona o varovanju kulturne dediščine kot centralna in

nacionalna knjižnica odgovornost in posebej pomembno vlogo in naloge pri:

- promociji in koordinaciji delovanja knjižnic na teritoriju Republike Makedonije;
- definiranju in vzdrževanju enotnega knjižničnega informacijskega sistema;
- skrbi za delovanje vzajemne interaktivne nacionalne bibliografske kataložne baze v okviru centralne knjižnice kot njenega sedeža.

Po letu 2005 ima Center VBM pri NUB (Nacionalna in univerzitetna biblioteka – Virtualna knjižnica Makedonije) vlogo vzajemne interaktivne nacionalne bibliografske kataložne baze. Obenem je knjižnični informacijski servis za sistem COBISS.MK v okviru integriranega regionalnega knjižničnega informacijskega sistema COBISS.Net (dogovor o prosti izmenjavi bibliografskih zapisov je bil podpisan leta 2003).

Doslej se je v Virtualno knjižnico Makedonije vključilo več splošnih knjižnic in naslednje akademske knjižnice:

- Fakulteta za tehnologijo in metalurgijo Univerze "Sv. Ciril in Metod", Institut za sociološke, politološke in pravne raziskave pa je pred vključitvijo.
- Pedagoška fakulteta ter Fakulteta za interdisciplinarno študije in javno upravo na Univerzi v Bitoli, Tehniška fakulteta pa je pred vključitvijo.
- Interes za vključitev so izrazile Državna univerza v Tetovu in Evropska univerza v Skopju.

NAMESTO SKLEPA

Uveljavitev interaktivnega nacionalnega bibliografskega sistema se je začela v nacionalni knjižnici in v splošnih knjižnicah kot posledica njihove boljše kadrovske zasedbe, tehnične in tehnološke opremljenosti in še posebej kot rezultat interesa, ki so ga tam pokazali (še posebej v regijskih javnih knjižnicah, ki delujejo kot regijski pod sistemi).

Sedaj prehajamo v drugo fazo, ko se bodo tudi druge knjižnice v okviru univerz in akademskih središč pridružile že kar uveljavljeni, vzpostavljeni in razviti knjižnični mreži v funkciji enotnega nacionalnega bibliografskega informacijskega sistema, ki bo zagotavljal vzajemni dostop do virov znanja in njihov transfer.

Iz angleščine prevedel Franci Pivec.